
Штучний інтелект та його місце в правовій науці

Денис Анатолійович Чижов

Навчально-науковий інститут права та психології, Національної академії внутрішніх справ, Україна, м. Київ\ Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України, Харків, Україна
ORCID 0000-0002-4843-0670

Анотація: Стаття досліджує вплив штучного інтелекту на юридичну сферу, аналізуючи його потенціал, переваги та виклики. У статті наголошується на синергії між штучним інтелектом та юристами, де технологія виступає помічником, а не заміном людського судження, творчості й емпатії.

Актуальність теми зумовлена стрімким розвитком технологій штучного інтелекту, які дедалі глибше проникають у правову сферу, впливаючи на ефективність роботи юристів, етичні стандарти та принципи справедливості. Автор досліджує, як штучний інтелект, що визначається як розумна система, здатна самонавчатися та автономно вирішувати завдання, може оптимізувати рутинні процеси, такі як підготовка документів, правовий пошук і аналіз прецедентів, водночас створюючи нові виклики для правової системи.

У роботі досліджується потенціал штучного інтелекту у підвищенні ефективності роботи юристів через автоматизацію рутинних завдань, таких як класифікація правопорушень, аналіз судових прецедентів і прогнозування рішень на основі великих даних. Водночас автор звертає увагу на обмеження цієї технології, зокрема упередженість, що випливає з необ'єктивних навчальних даних, можливість генерації хибної інформації, питання конфіденційності та етичні виклики. Окремо розглядаються правові аспекти відповідальності за шкоду, спричинену штучним інтелектом, особливо в контексті автономних систем, а також ризики надмірної залежності від алгоритмів, яка може уповільнювати адаптацію правової системи до суспільних змін.

Висновки автора підкреслюють, що штучний інтелект має потенціал зробити правову систему більш чутливою та ефективною, але його інтеграція потребує чітких правових рамок. Регулювання має охоплювати захист даних, усунення упереджень, забезпечення прозорості алгоритмів і визначення відповідальності. Без цього штучний інтелект може посилити нерівність, порушити принципи справедливості та підірвати довіру до правосуддя.

Таким чином, стаття пропонує бачення гармонійного співіснування штучного інтелекту та людського фактору в юриспруденції, наголошуючи на важливості підготовки юристів до роботи з технологіями та вдосконалення штучного інтелекту для покращення юридичної професії.

Ключові слова: штучний інтелект, алгоритми, юридична сфера, обробка інформації, автоматизація.

1. Вступ

Штучний інтелект (далі - ШІ) - одне з найбільших технологічних досягнень людства за останні декілька років. Технології штучного інтелекту почали стрімко вкорінюватися у повсякденному та професійному житті, а також використовуються у різноманітних галузях: у медицині, промисловості, сільському господарстві, обороні, освіті тощо.

Кожен день GhatGPT отримує понад 10 мільйонів запитів на день і в листопаді 2023 року досяг 100 мільйонів щотижневих користувачів. І це вражаючі цифри. Останнім часом юристи стали менш насторожено ставитися до штучного інтелекту. Більше того, вони все частіше сприймають штучний інтелект як трансформаційну силу, стаючи все більш оптимістичними щодо позитивного впливу, який він може мати на їхню практику. У сфері штучного інтелекту відбуваються дуже стрімкі зміни, які значною мірою матимуть величезні наслідки як для юридичної професії, так і для низки галузей самого права. Чим вищий рівень використання ШІ, тим більш суттєві проблеми з'являються у сфері правознавства. Тому постійне розширення сфери застосування штучного інтелекту та його розвиток вимагають змін не лише у правовому регулюванні, але і в тому, як його можна використовувати.

2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом дослідження є вивчення потенціалу штучного інтелекту у підвищенні ефективності роботи юристів через автоматизацію рутинних завдань, таких як класифікація правопорушень, аналіз судових прецедентів і прогнозування рішень на основі великих даних. Предметом дослідження є наявність правових аспектів відповідальності за наявну шкоду, спричинену штучним інтелектом, а також ризики надмірної залежності, які можуть уповільнювати адаптацію правової системи.

3. Мета статті

Визначення правового регулювання та співіснування штучного інтелекту і людського фактору в юриспруденції, впровадження розвитку співпраці між штучним інтелектом та правниками, що дасть змогу змінити підходи до юридичних досліджень, пошуку правової інформації та складання процесуальних документів.

4. Аналіз літератури

Штучний інтелект змінює традиційні підходи до права, правозастосування та юридичної науки. Питання дослідження та правового регулювання «Штучного інтелекту» досліджували такі науковці як Батарєєв В.В., Баранов О.А., Кривицький Ю.В., Павленко Ж.О., а також іноземних науковців та юристів, зокрема, Марк МакКеймі, Даніела Андреева, Гергана Савова, Ірен П'єтропаолі, С. Шон Ту, Емі Сайферт, Семюел Дж. Перл та Білл Томлінсон.

Під штучним інтелектом ми розуміємо розумну машину, яка вміє мислити, шукати та обробляти інформацію як людина. Попри більш ніж півстолітню історію, єдиного визначення штучного інтелекту не існує. Науковці трактують його залежно від підходу: як систему, що думає або діє подібно до людини чи раціонально виконує поставлені задачі. Робоче визначення ШІ – це напрям інформатики, що розробляє апаратно-програмні засоби для вирішення інтелектуальних завдань у природній мові без потреби програмування. Методи штучного інтелекту поєднують методи аналізу та синтезу, методи обчислювального інтелекту, моделювання та прогнозування, методи пошуку рішень та представлення завдань та багато інших [1]. Система методів штучного інтелекту не має чіткого визначення через велику кількість напрямів і моделей його застосування. Залежно від складності завдань та сфери використання, методи ШІ поєднують аналіз і синтез, обчислювальний інтелект, моделювання та прогнозування, пошук рішень, представлення завдань та інші підходи. Його основою є здатність до самонавчання, самовдосконалення та автономного прийняття рішень.

Що стосується основної місії ШІ, то цікаве визначення надав доктор юридичних наук Баранов О.А., зокрема на його думку місія штучного інтелекту – це створення певних умов для значного підвищення ефективності всієї соціальної та виробничої діяльності у суспільстві

шляхом забезпечення незалежності процесу прийняття якісних (оптимальних) рішень від негативного впливу людського фактору [2].

Крім того зауважуємо, що стосується законодавчого визначення штучного інтелекту, то в законодавстві України поняття «штучний інтелект» достеменно нема чіткого визначення. Однак, згідно із Загальною частиною Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, під штучним інтелектом розуміється організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [3].

Цікавим є той факт, що у концепції враховано положення, сформульовані у 2019 році спеціальним комітетом із штучного інтелекту при Раді Європи, а також рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку (Organisation for Economic Co-operation and Development, Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449) щодо питань ШІ [4]. Особливістю цих рекомендацій є визначені принципи: інклюзивне зростання, сталий розвиток і добробут; людиноцентричні цінності та справедливість; прозорість і зрозумілість; надійність, безпека та захищеність; підзвітність. Додатково також існує правове регулювання щодо саме використання штучного інтелекту. В Україні це питання частково регулюється законами України «Про захист персональних даних», «Про авторське право та суміжні права», «Про захист прав споживачів», «Про електронні довірчі послуги».

В своїй роботі Кривицький Ю.В. виділяє декілька «видів» штучного:

- Слабкий ШІ («вузький» або «прикладний» ШІ) – орієнтований на вирішення окремих завдань, які може виконувати людина.
- Сильний ШІ («загальний» ШІ) – здатний вирішувати всі завдання, притаманні людському інтелекту, та має когнітивні функції, як-от самонавчання, самоорганізація й динамічна адаптація цілей.
- Штучний суперінтелект – значно перевершує людський розум у всіх сферах, може володіти свідомістю й суб'єктивними переживаннями [5].

5. Методи досліджень

Методи обрано зважаючи на поставлену мету, задачі, специфіку авторського дослідження праці. Під час дослідження було використано, зокрема: порівняльно-правовий, аналіз норм національного та міжнародного законодавства та інших нормативно-правових актів, що регулюють порушені питання; синтезу; бібліографічний для проведення аналізу видань, які використовувалися під час підготовки дослідження; моделювання, тощо.

6. Виклад основного матеріалу

Загальний ШІ, який ми використовуємо повсякденно, з часом почав самостійно формувати множину цілей, змінювати їх залежно від внутрішніх і зовнішніх обставин (наприклад, нестачі ресурсів, змін у середовищі чи відмови від співпраці). Його когнітивні функції максимально наближуються до людських. Для штучного інтелекту Кривицький Ю.В. виділяє такі характерні риси: сприйняття навколишнього середовища й складність реального світу; обробка інформації: збір та інтерпретація вихідних даних; прийняття рішень, включно з міркуванням, навчанням й вживанням заходів; досягнення визначених цілей [5].

Зі стрімким розвитком штучного інтелекту постає питання: як юристи можуть ефективно застосовувати його у своїй діяльності? Оскільки технології ШІ продовжують вдосконалюватися, вони впливатимуть на робочі процеси, роблячи їх більш ефективними. Це дасть юристам не лише можливість приділити більше уваги власному фізичному та

психічному благополуччю, але також допоможе їм зосередитися на стратегічних аспектах своєї практики. Наприклад, юристи зможуть більше часу приділяти плануванню розвитку юридичним проектам, зміцненню відносин із клієнтами та наданню рекомендацій, які сприятимуть успіху їхній справі.

Іншими словами, ШІ може дозволити юристам витратити час на більш інноваційні та інтелектуально насичені аспекти своєї діяльності - ті види роботи, які спочатку привабили їх в юридичній професії. Наразі та в осяжному майбутньому технології ШІ лише частково наближаються до окремих когнітивних функцій людини, іноді досягаючи їх або навіть перевершуючи. Хоча деякі дослідники прагнуть створити системи, здатні зрівнятися з людським розумом або перевершити його, такі досягнення залишаються питанням віддаленого майбутнього. Саме тому юридичні навички, засновані на людському мисленні, логіці, здоровому глузді, комунікативних здібностях і професійному досвіді, залишатимуться незамінними для сучасних юристів упродовж усього їхнього життя.

ШІ для багатьох юристів розглядається як інструмент для вдосконалення юридичної діяльності. ШІ може допомагати у виявленні типових правових ситуацій, розробці алгоритмів дій (наприклад, визначенні гарантійного строку чи строку давності, класифікації порушень прав і свобод, виборі способу захисту). Також ШІ здатний порівнювати справу з судовими прецедентами, відокремлювати несуттєві обставини та докази, які не мають відношення до предмета спору чи обраного способу захисту, а також виявляти нетипові або аномальні судові рішення. Крім того, він може аналізувати великі обсяги даних і допомагати у підготовці проєктів судових рішень.

ШІ має широкий спектр застосувань, проте для юридичної сфери ключовими є дві його властивості. Перша — машинне навчання, яке дозволяє ШІ самостійно вдосконалюватися на основі досвіду й даних, а не просто виконувати запрограмовані дії. Саме так система DeepMind від Google перемогла найкращих гравців у Го [6]. Друга — обробка природної мови, що дає комп'ютерам змогу аналізувати усне та письмове мовлення, наближаючись до людського розуміння. ШІ активно впроваджується у різні галузі, створюючи нові юридичні виклики, зокрема щодо відповідальності автономних автомобілів, законності автономної зброї та безпеки медичних роботів. Водночас технології ШІ не лише змінюють правову сферу, а й трансформують саму юридичну практику [5].

Однак існує думка, що інструменти ШІ не можуть замінити, наприклад, юридичні консультації або автоматизувати документи в судовому процесі. Більшість юристів визнають роль ШІ в процесі підготовки юридичних документів, але усвідомлюють, що інструменти ШІ не можуть виконати весь цей процес без значних стримувань і противаг - наприклад, штучний інтелект не зможе завершити весь процес подання позовної заяви без участі людини та перевірок. В такому випадку юристи наголошують про важливість вміння працювати в поєднанні з технологіями. ШІ розглядається як допомога юристам, а не як щось, що може виконувати завдання замість них.

Так, можна попросити ChatGPT допомогти у написанні примірників юридичних документів, таких як контракти. Його також можна використати для юридичного перекладу або пошуку необхідних юридичних документів (рішення суду, нормативно-правовий акт і т. д.). ChatGPT, як велика мовна модель, вміло використовує юридичну мову в розмовних та аргументативних сценаріях, базуючись на вивченні багатьох юридичних текстів (від юриспруденції до судових рішень, від контрактів до статутів). Компанія KiraSystems, заснована в 2011 році, яка зараз є частиною Litera, використовує програмне забезпечення для машинного навчання для оцінки контрактів та інших документів [7]. Також Spellbook використовує модель GPT-4 для перевірки та пропонування мови для контрактів і юридичних документів у Microsoft Word, з функціями, спеціально розробленими для юриспруденції, такими як складання контрактів, наприклад, складання положень про інтелектуальну власність, перевірка пропущених пунктів, редагування, пошук суперечливих термінів, а також створення резюме контрактів для електронних листів. Grammarly, безкоштовний помічник зі штучним інтелектом

для написання текстів, здебільшого використовується юристами для виправлення граматичних і мовних помилок в електронних листах і службових записках.

Водночас треба зазначити, що однією з найбільших сфер застосування генеративного ШІ в юридичній роботі є асиміляція інформації та предиктивний аналіз. Зростає кількість компаній, які пропонують юридичним фірмам і корпораціям набори інструментів для створення власних аналітичних програм, пристосованих до їхніх конкретних потреб. Алгоритми штучного інтелекту можуть вивчати минулі дані, щоб передбачити результати справ, тенденції судових процесів і потенційні загрози. Наприклад, існують інструменти, які аналізують усі рішення у певній сфері, вводять конкретні питання у справі, включаючи такі фактори, як конкретний суддя, призначений для розгляду справи, і надають прогноз щодо ймовірних результатів [8].

Відомо, що з 2021 року у Верховному Суді створена й використовується База правових позицій Верховного Суду (далі - База), яка завдяки оновленням 2023 року застосовує можливості штучного інтелекту для пошуку релевантної судової практики Верховного суду та Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ).

Ключова особливість Бази полягає у можливості повнотекстового аналізу. Користувач може завантажити текстовий документ значного обсягу або певний його фрагмент (кілька абзаців, сторінку чи кілька сторінок), а система на основі цього тексту підбирає відповідну судову практику Верховного суду [9]. Оскільки практика Верховного Суду відповідно до національного законодавства має враховуватися під час розгляду справ, цей інструмент дозволяє спростити та прискорити пошук необхідних правових позицій. База працює у відкритому доступі, тому нею можуть користуватися не лише судді та їхні помічники, а й будь-хто, хто має доступ до Інтернету.

Тобто, таким чином ШІ здатний ідентифікувати схожі правові кейси за допомогою семантичного пошуку, що забезпечує точніше порівняння судових рішень, класифікувати рішення за тематиками, що полегшує їх групування та вивчення в межах окремих правових питань, виявляти закономірності в судовій практиці, що допомагає прогнозувати можливі рішення у схожих справах та фільтрувати нерелевантну інформацію, залишаючи лише ті правові позиції, які безпосередньо стосуються предмета аналізу.

При цьому, масове впровадження технологій штучного інтелекту в судову практику залишатиметься обмеженим, поки не будуть розроблені ефективні способи подолання проблем, пов'язаних із застосуванням систем ШІ для аналізу судових справ. Павлено Ж.О. наголошує, що складнощі в роботі ШІ зумовлені труднощами у визначенні, інтерпретації та застосуванні правових норм до конкретних ситуацій. Зокрема, це стосується: розгляду складних справ без наявних прецедентів, де ШІ може помилково покладатися на стандартні алгоритми; аналізу юридично заплутаних кейсів в умовах ситуативної, змістової чи концептуальної невизначеності; вирішення спорів, у яких основоположні принципи судочинства вступають у конфлікт (наприклад, зіткнення принципів змагальності та справедливості); а також розгляду справ із прогалинами в законодавстві, колізіями чи іншими недосконалостями нормативного регулювання, що ускладнює прийняття обґрунтованих і зважених рішень [10].

Однак, застосування ШІ в юридичній сфері обіцяє підвищити ефективність, знизити витрати та посилити конкурентоспроможність юридичних фірм. Проте його впровадження потребує врахування правових та етичних аспектів, зокрема захисту конфіденційності даних, нейтральності технологій та запобігання їхньому використанню у шахрайських цілях.

Водночас зауважуємо, що автоматизація механізованих і повторюваних завдань може призвести до скорочення деяких юридичних посад. Дослідження GoldmanSachs прогнозує, що генеративний ШІ, зокрема ChatGPT, спричинить серйозні зміни на ринку праці, потенційно замінивши 300 мільйонів робочих місць, зокрема у юридичній сфері [11].

Крім того, використання ШІ для створення юридичних документів може скоротити клієнтську базу юристів. Навіть якщо документи, створені фахівцем, залишаються якіснішими, різниця між ними та матеріалами, згенерованими ШІ, поступово зменшується. Це може

знижити попит на ручну працю юристів у сфері стандартної документації, оскільки клієнти надаватимуть перевагу безкоштовним або дешевшим автоматизованим рішенням. Таким чином, для невеликих і простих юридичних документів в цілому, замість того, щоб витратити високі гонорари на те, щоб юрист написав їх вручну, клієнт може звернутися за допомогою до ChatGPT безкоштовно.

Разом з цим зазначаємо, що існує більш позитивна думка, щодо застосування ШІ. Так, Самуель Майрег Біресо у своїй роботі зазначає, що завдяки використанню інструментів ШІ ролі юристів трансформуються, але не зникають, стаючи більш інтегрованими з технологіями. На його думку, існує загальна згода, що поєднання людського досвіду з технічною точністю ШІ може забезпечити надзвичайно успішні результати в юридичній практиці. Наприклад, у процесі електронного розкриття інформації юристи можуть не переглядати документи вручну, але їхня участь у цьому процесі залишається незамінною [12].

І все ж, інтеграція штучного інтелекту в юридичну професію стикається з низкою суттєвих бар'єрів, серед яких технічні недоліки, складність юридичної аргументації, недостатньо розвинений ринок для юридичного ШІ (економічні бар'єри), а також повільна адаптація юридичної культури до технологій (культурні перешкоди) [12].

Дослідження деяких науковців також вказують на можливі негативні впливи технологій юридичного ШІ на професію в цілому. Зокрема, це може призвести, як вже наголошувалось, до зростання безробіття серед юристів, а також ризиків, пов'язаних із конфіденційністю даних, етичними дилемами та зловживанням інформацією, а також до неконтрольованого розвитку надмірно розумного ШІ, відомого як «проблема сингулярності» [13].

З іншого боку, існують вагомі підстави вважати, що юристи не повинні передавати свої завдання чи судді не мають надавати помічникам із ШІ виконання окремих адміністративних функцій, зберігаючи повний контроль над процесом. До того ж ШІ загалом вважається неспроможним повноцінно брати участь у правових міркуваннях чи здійснювати оціночні судження, що становить значний виклик для його використання в судовій практиці в довгостроковій перспективі. Крім того, проблему посилює те, що багато судових процесів передбачають елемент розсуду, якого бракує комп'ютерним програмам, котрі функціонують за логікою введення-виведення. Зокрема, випадок із адвокатом Шварцем, пов'язаний із вигаданими прецедентами від ChatGPT, став показовим прикладом того, що не варто беззастережно довіряти висновкам цього інструменту. Суддя Кастель, який вів справу, зажадав від юристів пояснень щодо посилань на дані ChatGPT і зазначив, що шість із зазначених справ виявилися неіснуючими. Адвокат Шварц, у свою чергу, висловив «глибокий жаль» через те, що покладався на чат-бот, який, за його словами, він раніше не застосовував для юридичних досліджень і «не підозрював, що його інформація може бути недостовірною» [14].

Попри численні переваги, які надає ця технологія, варто звернути увагу на етичні проблеми, пов'язані з використанням ШІ в юридичній сфері, що потребують подальшого правового врегулювання. Американські юристи та судді вже давно спостерігають, що більшість юристів посиляється на неіснуючі справи, які вигдав ШІ. Вони наголосили, що використання ШІ призвело до зростання таких випадків, коли юристи почали цитувати невідомі справи або надавати «неточні» аналітичні висновки. Комітет Американської асоціації юристів із питань генеративного штучного інтелекту підкреслив, що навіть ненавмисне викривлення інформації в суді може призвести до спотворення фактів, тому, відповідно до норм професійної етики, юристи зобов'язані перевіряти достовірність усіх отриманих результатів [15].

Нарешті, не менш переконливим є твердження, що ШІ може успадковувати упередження та суб'єктивність своїх розробників, що ставить під сумнів його здатність забезпечувати справедливість і неупередженість.

Одним із ключових викликів регулювання ШІ, на які вказує Войнов М. є можливі ризики для прав людини та відкритості судових процедур. Впровадження та використання систем ШІ у судочинстві може спричинити дискримінаційні практики й зменшити прозорість процесу

ухвалення рішень, що загрожує підривом принципів справедливості в судовій системі [16]. Таким чином, хоча ШІ здатен ефективно справлятися з рутинними завданнями, такими як надання консультацій, попередній аналіз матеріалів тощо, до його можливостей у сфері прийняття рішень слід ставитися з обережністю, щоб гарантувати їхню відповідність принципам верховенства права.

Проведення юридичних досліджень є невід'ємною частиною повсякденного життя адвокатів та інших юристів. Юридичні дослідження - це процес, в якому ідентифікується і витягується необхідна інформація для використання в якості підтримки при прийнятті правових рішень. У більш широкому розумінні правове дослідження - це процес, що включає кожен крок, який починається з аналізу фактів даної проблеми і завершується застосуванням і передачею остаточних результатів дослідження [17]. До впровадження штучного інтелекту в юридичну сферу юридичні дослідження були колосальним завданням, яке полягало в перегляді юридичних журналів у пошуках відповідної інформації та кейсів, але з впровадженням штучного інтелекту в юридичну сферу цей процес значно полегшився.

У дослідженні Данієли Андрєєвої та Гергани Савови, більшість респондентів висловлюють занепокоєння щодо майбутнього ШІ в правовій сфері, побоюючись, що він може знизити продуктивність, сприяти інтелектуальній пасивності, надмірній залежності від технологій і зменшенню задоволення від роботи. Ця стурбованість відображає швидке впровадження ШІ та його потенціал порушити традиційні юридичні практики. Проте учасники дослідження зберігають оптимізм, якщо ШІ використовуватиметься обачно, не витісняючи людський капітал, а оптимізуючи рутинні завдання у сценарії «людина в циклі» [18].

Крім того зауважуємо, що респонденти які приймали участь в цьому опитуванні є студентами-практиками, які використовують ШІ-інструменти для навчання та роботи, зокрема для генерації тексту, узагальнення, правових досліджень, вилучення інформації, аналізу даних і планування. Однак мало хто з них застосовує ШІ для завдань, що вимагають «індивідуальних підходів» (наприклад, арбітраж) чи точності (зокрема, цитування), а також для спеціалізованих юридичних функцій. Це відображає початковий етап їхньої кар'єри, але також вказує на обмеження технології та потребу в її вдосконаленні для повної інтеграції в правову сферу [18].

Точність і конфіденційність залишаються головними перешкодами для ширшого впровадження ШІ в юриспруденцію, особливо для специфічних юридичних завдань. Для підвищення точності комбінація великих мовних моделей із системами пошуково-додаткової генерації може стати вирішенням, усуваючи потребу в додатковому навчанні. Дані, які використовуються для навчання моделей ШІ, можуть містити особисту інформацію про людей, компанії чи події, що створює ризик серйозних порушень конфіденційності в разі витоку. Наприклад, у 2023 році Microsoft випадково розкрила 38 терабайт особистих даних під час дослідження ШІ [19].

Навчальні набори даних також вразливі до кібератак, таких як «руйнування» даних, коли зловмисники маніпулюють даними, щоб підірвати надійність моделі. Крім того, зловмисники можуть викрадати дані для шпигунства або вимагати викуп, блокуючи доступ. Оскільки ШІ відіграє дедалі більшу роль у житті та бізнесі, загрози для навчальних баз даних зростають, посилюючи занепокоєння щодо безпеки та етики.

У певному розумінні ШІ залежить від «наявної інформації», адже алгоритми машинного навчання обмежені тими наборами даних, на яких вони тренувалися. На думку вчених, якщо юристи-практики занадто сильно спиратимуться на ШІ при побудові юридичних аргументів, це може стримувати розвиток права [20]. ШІ не здатен до творчості, оскільки базується виключно на даних, введених в його алгоритм. Надмірна залежність від ШІ у формуванні правових позицій може перешкоджати адаптації правової системи до змін у суспільних цінностях, фіксує закон у тому стані суспільства, який був на момент створення алгоритму. Правовий прецедент (судові рішення) може закріпитися набагато швидше, і його буде нелегко змінити, що може стати значною втратою для галузей права, які швидко змінюються.

Так само ШІ може виявитися неефективним у вирішенні нових правових викликів, адже його база даних і алгоритм можуть не містити потрібних зв'язків для аналізу й розв'язання таких питань.

Написання юридичних текстів - це процес, і сам процес може виявити нові аргументи або нові перспективи, які юрист спочатку не розглядав. Юрист, який надмірно покладається на генеративний ШІ, може підірвати власний творчий потенціал і послабити свої юридичні аргументи, оскільки ітеративний процес написання часто має вирішальне значення для розвитку юридичних аргументів у брифінгу. Коли юристи пропускають початковий етап написання тексту, натомість вирішуючи одразу використовувати інструмент генеративного ШІ, вони потенційно підривають власний творчий потенціал і в результаті можуть отримати письмовий продукт, який містить слабші юридичні аргументи, ніж ті, які вони розробили б, виконуючи важку роботу над початковим варіантом [21].

Алгоритми штучного інтелекту можуть мимоволі закріплювати упередження, що містяться в даних для його навчання, іноді призводячи до несправедливих чи дискримінаційних результатів. Такі наслідки здатні порушити принципи справедливості та рівності перед законом, посилюючи нерівність у суспільстві. Тому забезпечення різноманітності й репрезентативності навчальних даних є етичною необхідністю, щоб мінімізувати упередження. Алгоритми ШІ мають бути прозорими, зрозумілими та вільними від прихованих перекосів, які можуть спотворювати процес прийняття рішень і сприяти системній несправедливості [7].

Один із юристів, опитаних для дослідження Британського інституту міжнародного та порівняльного права зауважив, що упередженість інструментів ШІ подібна до людської: «Люди не є досконалими — коли людина виконує роботу, вона рідко досягає абсолютної точності. Саме тому в правовій системі існують механізми стримувань і противаг». Це підкреслює, що ШІ, як і людина, потребує контролю й коригування, щоб уникнути помилок. Додатково варто зазначити, що без належного нагляду упередженість ШІ може не лише відображати наявні суспільні стереотипи, а й посилювати їх, створюючи замкнене коло дискримінації, яке важко розірвати без свідомих зусиль розробників і регуляторів [7].

7. Висновки

Лише кілька десятиліть тому правові дослідження були діяльністю, яку могли здійснювати лише юристи у фізичній бібліотеці. Сьогодні, завдяки розвитку штучного інтелекту, багато видів діяльності, що становлять юридичні дослідження, виконуються інструментами штучного інтелекту з мінімальною людською підтримкою, що призвело як до колосальної ефективності (за часом, енергією, ресурсами) у проведенні юридичних досліджень та юридичної рутинної роботи так і занепокоєння стосовно майбутнього юридичної науки. Наразі інструменти штучного інтелекту можуть виконувати майже всі види діяльності, пов'язані з юридичними дослідженнями, такі як аналіз юридичних текстів, юридичні запитання та відповіді (консультації), прогнозування правових наслідків, перевірка контрактів та юридична експертиза, електронне виявлення (перевірка за допомогою технологій), складання документів, інструменти цитування і так далі. У майбутньому, коли з'явиться потужний штучний інтелект із великими можливостями для обробки даних і аналізу, його вплив на юридичні дослідження вийде за рамки простої автоматизації. Однак до перспектив штучного інтелекту слід ставитися з обережністю. Обмежена база даних, проблеми з приватністю конфіденційністю, етикою та вбудованими алгоритми ймовірно, суттєво обмежуватимуть застосування ШІ в юриспруденції. Поки юристи адаптуються до цих змін, співпраця між штучним інтелектом та правниками може змінити підходи до юридичних досліджень, пошуку правової інформації та складання документів.

Список літератури:

1. Батареев, В. В. (2021). Методи та системи штучного інтелекту. Вісник Хмельницького національного університету. Технічні науки, (1), 17-21. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5732-2021-293-1>.
2. Баранов, О. А. (2023). Визначення терміну “штучний інтелект”. Інформація і право, (1 (44)), 32-49. URL: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.1\(44\).287537](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.1(44).287537).
3. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні: Концепція від 02.12.2020 № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text>.
4. Recommendation of the Council on Artificial Intelligence: від 22.05.2019 № OECD/LEGAL/0449. URL: <https://oecd.ai/en/assets/files/OECD-LEGAL-0449-en.pdf>.
5. Kryvytskyi Y. Artificial Intelligence as a Tool of Legal Reform: Potential, Trends and Prospects. *Naukovij visnik Natsional'noï akademii vnutrishnih sprav*. 2021. - Т. 119, № 2. С. 90–101. URL: <https://doi.org/10.33270/01211192.90>.
6. Найкращий гравець в Го програв комп'ютеру - BBC News Україна. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-40045631>.
7. Dr Irene Pietropaoli. Use of Artificial Intelligence in Legal Practice. British institute of international and comparative law. URL: https://www.biicl.org/documents/170_use_of_artificial_intelligence_in_legal_practice_final.pdf.
8. Livermore M., Rockmore D. France Kicks Data Scientists Out of Its Courts. *Slate Magazine*. URL: <https://slate.com/technology/2019/06/france-has-banned-judicial-analytics-to-analyze-the-courts.html>.
9. Козьяков С. Чи може впровадження штучного інтелекту стати частиною судової реформи? Зеркало недели | Дзеркало тижня | MirrorWeekly. URL: <https://zn.ua/ukr/reforms/chi-mozhe-vprovadzhenja-shtuchnoho-intelektu-stati-chastinoju-sudovoji-reformi.html>.
10. Pavlenko, Z. (2020). Межі можливого і допустимого в технологічному підході до правового знання. Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 44(1), 132-146. URL: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.44.195917>.
11. Прасад А. Генеративний ШІ ставить під загрозу 300 млн. робочих місць у найбільших економіках – Goldman Sachs – Forbes.ua. Forbes.ua | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії. URL: <https://forbes.ua/news/generativniy-shi-stavit-pid-zagrozu-300-mln-robochikh-mists-u-naybilshikh-ekonomikakh-goldman-sachs-28032023-12678>.
12. Samuel Maireg Biresaw, Abhijit Umesh Saste. The Impacts of Artificial Intelligence on Research in the Legal Profession. *International Journal of Law and Society*. Vol. 5, No. 1, 2022, pp. 53-65. doi: 10.11648/j.ijls.20220501.17
13. Mark, M. (2017). Legal Technology: Artificial Intelligence and the Future of Law Practice. *Appeal: Rev. Current L. & L. Reform*, 22, 45-46, available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3014408>(дата звернення: 22.02.2025).
14. Sloan K. Florida bar weighs whether lawyers using AI need client consent. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/legal/transactional/florida-bar-weighs-whether-lawyers-using-ai-need-client-consent-2023-10-16>.
15. У США юристи отримали рекомендації щодо використання штучного інтелекту. Судово-юридична газета. URL: <https://sud.ua/uk/news/abroad/307147-v-ssha-yuristy-poluchili-rekomendatsii-po-ispolzovaniiyu-iskusstvennogo-intellekta>.
16. Максим Войнов, Юлія Коваленко / Штучний інтелект та права людини: орієнтири та обмеження у контексті національної безпеки та оборони. Українська Гельсінська спілка з прав людини (УГСПЛ). 2024. - URL: https://www.helsinki.org.ua/wpcontent/uploads/2024/05/Preview_AI_human_right_A4-1.pdf.
17. Attorneys of the National Legal Research Group Inc. The real impact of using artificial intelligence in legal research. 2018. URL: <https://www.lawnext.com/wp-content/uploads/2018/09/The-Real-Impact-of-Using-Artificial-Intelligence-in-Legal-Research-FINAL2.pdf>.

18. Andreeva, D., & Savova, G. (2024). Artificial Intelligence in the Legal Field: Law Students Perspective. arXiv preprint arXiv:2410.09937. URL: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2410.09937>.
19. Ben-Sasson H., Greenberg R. 38TB of data accidentally exposed by Microsoft AI researchers | Wiz Blog. wiz.io. URL: <https://www.wiz.io/blog/38-terabytes-of-private-data-accidentally-exposed-by-microsoft-ai-researchers>.
20. Tu, S. S., Cyphert, A., & Perl, S. (2024). Artificial Intelligence: Legal Reasoning, Legal Research and Legal Writing. Artificial Intelligence: Legal Reasoning, Legal Research and Legal Writing (May 5, 2024). Minn. JL Sci. & Tech.(Forthcoming). URL: <https://scholarship.law.umn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1566&context=mjlst>.
21. Tomlinson, B., Torrance, A. W., & Black, R. W. (2023). ChatGPT and Works Scholarly: Best Practices and Legal Pitfalls in Writing with AI. In SMU Law Review Forum (Vol. 76, No. 1, p. 108). URL: <https://doi.org/10.25172/slrf.76.1.5>.

Artificial intelligence and its place in legal science

Chyzhov Denys

The Department of Constitutional Law of the Educational and Scientific Institute of Law and Psychology of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine/ Institute of State Building and Local Self-Government of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Kharkiv, Ukraine
ORCID 0000-0002-4843-0670

Abstract: The article analyzes the impact of artificial intelligence on the legal sphere, analyzing its potential, benefits, and challenges. The article emphasizes the synergy between artificial intelligence and lawyers, where technology acts as an assistant rather than a substitute for human judgment, creativity, and empathy.

The relevance of the topic is due to the rapid development of artificial intelligence technologies, which are penetrating deeper and deeper into the legal sphere, affecting the efficiency of lawyers, ethical standards and principles of justice. The author examines how artificial intelligence, defined as an intelligent system capable of self-learning and autonomous problem solving, can optimize routine processes such as document preparation, legal research, and precedent analysis, while creating new challenges for the legal system.

This paper explores the potential of artificial intelligence to increase the efficiency of lawyers by automating routine tasks such as classifying offenses, analyzing court precedents, and predicting decisions based on big data. At the same time, the author draws attention to the limitations of this technology, including bias arising from biased training data, the possibility of generating false information, privacy issues, and ethical challenges. The legal aspects of liability for damage caused by artificial intelligence, especially in the context of autonomous systems, are also considered, as well as the risks of over-reliance on algorithms, which may slow down the adaptation of the legal system to social changes.

The author's conclusions emphasize that artificial intelligence has the potential to make the legal system more responsive and efficient, but its integration requires a clear legal framework. Regulation should cover data protection, elimination of bias, transparency of algorithms, and liability. Without this, artificial intelligence may increase inequality, violate the principles of justice, and undermine trust in the administration of justice.

Thus, the article offers a vision of the harmonious coexistence of artificial intelligence and human factors in jurisprudence, emphasizing the importance of training lawyers to work with technology and improving artificial intelligence to improve the legal profession.

Keywords: artificial intelligence, algorithms, legal sphere, information processing, automation.
